

:: Design nábytku v globálním světě

Design objektů hmotného prostředí je nerozlučně spjat s globálním pojetím ekonomiky společnosti. Vznik globálních trhů prostupuje všechny sféry života naší společnosti.

V současnosti existuje asi 40 tisíc nadnárodních společností operujících v nejrůznějších odvětvích a ani výroba nábytku není výjimkou. IKEA je se svými 202 obchody ve 44 zemích, 90 000 zaměstnanci a 410 miliony návštěvníků v roce skutečně světovým lídrem.

:: Designér a globalizace

Chce-li mít firma úspěch na světovém trhu, musí usilovat o to, aby byl její produkt kvalitní a současně cenově dostupný. Z toho pro současného designéra vyplývá jiná výzva, než před sto, nebo padesáti lety. V globálním světě už vůbec nezáleží na tom, zda je designér příslušné společnosti z Itálie, Německa či Izraele. Je buď dobrý, nebo špatný. Designér musí být v současnosti skutečným znalcem v oblasti nových materiálů a nových technologií a pro svůj projekt musí vždy hledat to nejhodnější technické řešení. Zasahuje mnohem dál než „jenom“ do oblasti estetiky.

Má-li být zboží nakupováno, musí na druhé straně do jisté míry zohlednit multikulturální požadavky, ale také tržní sílu příslušné cílové skupiny. Proto např. IKEA modifikuje nabídku zboží katalogu dle destinace: jiný sortiment je v nabídce v Číně, jiný ve Francii. Další renomované firmy modifikují do jisté míry svůj sortiment prostřednictvím mezinárodního teamu designérů, kteří do něj vnášejí názorovou pestrost.

:: Nábytek ze Senegalu z výstavy „Design made in Afrika“, IV. Mezinárodní bienále designu v Saint Etienne 2004.

Bohatost použitých barev, tvarů i materiálů a zejména svým vztahem k přírodě vzbudila výstava respekt k jiným kulturám.

Rychlý přenos myšlenek především rozvojem informačních technologií, ale také mnohem snadnějším cestováním znamená konfrontaci s multikulturální tvorbou, obohacení o nová netradiční pojetí zacházení s tvarem i materiálem, zlepšení vztahu k přírodě a respekt k jiným kulturám. Mezinárodní multikulturální pracovní teamy nejsou ničím mimořádným (např. realizace hotelu Puerta Amerika, mezinárodní výstavy atd.)

:: Design a chudoba třetího světa

Globalizace přináší prospěch jedné části lidstva, přičemž jeho druhá část žije v absolutní bídě.

Chudoba v zemích třetího světa znamená veliký „planetární“ problém. Nese s sebou totiž zvýšení nebezpečí terorizmu. Čelit tomu nebezpečí je nutné všemi možnými prostředky. Především je nutné umožnit co největšímu počtu lidí profitovat z ekonomického růstu. Zde se může významně uplatnit design jako reflexe o vývoji různých řešení. Ve srovnání s jednorázovou pomocí (např. dražba 30 modelů odpadkových košů firmy VIPP dle návrhů předních evropských designérů ve prospěch sirotků v Mozambiku) může právě design vytvořením pracovních možností přinést dlouhodobější efekt.

:: Stoly a židle Ellypsys (design F. Lafleche se vyrábí firma Africa Design Abidjan (Pobř. Slonoviny) pro Partage Paris. Součástí ceny výrobku ve smyslu trvale udržitelného rozvoje je i finanční příspěvek na obnovení vyčezšeného pralesa.

:: Design a globální oteplování

Zatěžování životního prostředí lidskou činností - neustálé uvádění nových výrobků na trh, plýtvání energiemi a surovinami i je další hrozbou budoucnosti. Úkolem designérů musí být redukce vlivu výroby na životní prostředí, a to od fáze těžby přes výrobu, distribuci, používání až po finální zhodnocení návratem do oběhu (recyklování, spalení) ve formě materiálu, energie nebo produktu nového.

Designér musí vytvářet scénáře ekonomicky životaschopné i v budoucnosti v rámci trvale udržitelného rozvoje. K novým konzumačním zvyklostem patří např. nahrazení vlastnictví

dostupností, opravitelnost místo nahrazování nebo dělení se s ostatními místo individuálního použití. Komplexní ekologické výrobní procesy musí být samozřejmostí. Nové možnosti v oblasti designu nábytku přináší využití přírodních materiálů, např. pletená lána, vlákno banánovníku, sláma + latex, recyklovaný karton nebo celulóza z mořských řas a stranou nesmí zůstat ani snahy u úsporu vody a elektrické energie (např. nové typy domácích elektrospotřebičů).

:: Příklad ekologického výrobního procesu: regál Isobox z expandovaného polypropylénu, design Antoine Phelouzat se vyrábí využitím páry ze spalovny městského odpadu. Kuličky polypropylénu umístěné ve formách expanzí páry výrobek natvarují.

:: Dematerializace designu – zapojení výzkumu

Výroba se dematerializuje, strojírenské procesy z části nahrazují procesy virtuální.

Současně roste konzumace služeb, mění se aplikační pole designu a vznikají nové spotřebitelské skupiny: vnímavá mladá generace a senioři, kteří mohou mít naopak s ovládním virtuálních procesů velké problémy. Designér se zde opět uplatňuje jako styčná plocha mezi technologií a konzumací. Vytváří pro život s předměty nové scénáře.

Výzkumná centra se předhánějí svými výzkumnými úkoly a středobodem všeho jsou informační technologie. Počítač jako řídicí jednotka domácnosti není žádnou zvláštností, ale podobné funkce může zastávat i současná ikona designu „dětská hračka“ Robot Spykee. Obsahuje webkameru, 2 motory, detekuje pohyb, spouští alarm, mluví, slyší, fotí, sám se dobíjí a je i programovatelný. Další ikonou digitálního věku je iPod firmy Apple, design Jonathan Ive. Podmínkou existence těchto nových přístrojů je všudypřítomné zasíťování. Otázkou však zůstávají zdravotní důsledky pro uživatele.

:: Svítidlo Wanetlight je ovládáno gestikulací. Světelný zdroj 5 x 5 x 5 LED vytváří 3D světelnou síť. Každá dioda je ovládána individuálně. Ruční radiofrekvenční ovládač vysílá senzorům řídicí příkazy rozsvěčující a zhasínající světelné diody v různých časových a prostorových sekvencích a intenzitách.

:: Informační technologie - produkt globálního světa

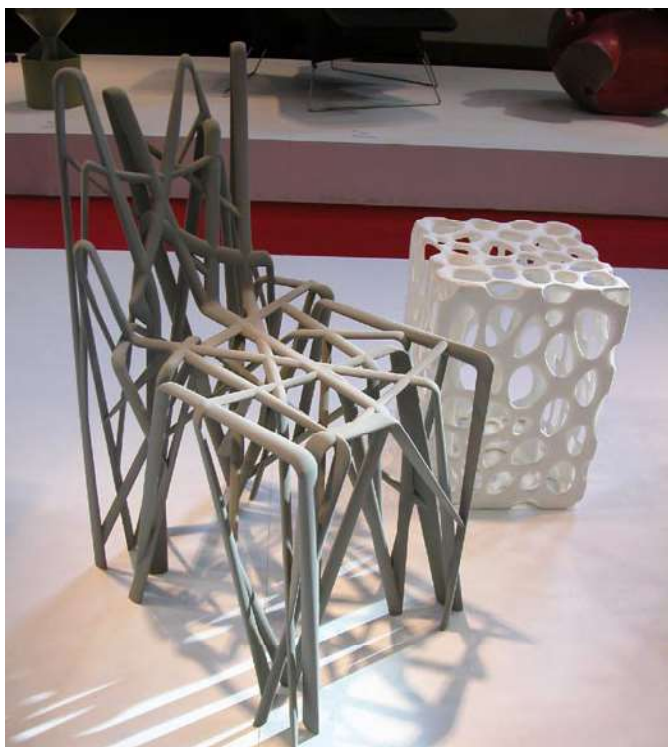
Informační technologie zastávají významnou roli v procesu designérské tvorby. Rychle reagují na představu designéra, systémy CAD/CAM umožňují rychlé varianty pohledů, řezů, perspektiv, prostorové varianty, animované sekvence, numerické simulace atd. Z hlediska designu je přínosem zejména možnost generování estetiky objektů včetně torze a distorze.

Vzhled běžných nábytkových předmětů je rozvrácen použitím nových výrobních procesů stereolitografie s fritáže (nazývány též 3D tisk) známé dosud pod společným názvem „rychlá prototypáž“ v automobilovém průmyslu používají laserové paprsky, které v obou případech vyvolávají polymeraci pryskyřice jako výchozího materiálu.

Počítač při své práci vytváří nekonečná řešení návrhů finálních výrobků. Tato vlastnost zatím příslušela pouze přírodě. Vizualizace nového objektu je v počítači pomyslně rozřezána na vrstvy o síle 0,1 mm, a ve speciálním výrobním zařízení vytyčuje laserový paprsek postupně jejich kontury. Designér může snadno vygenerovat jiný objekt a stejným způsobem ho nechat vyrobit. V praxi může majitel technologického zařízení každý objekt vytvořit na zakázku, každý objekt může být originálem. Přítomnost designéra není v procesu výroby podmínkou. Data nového produktu může poslat do výrobního zařízení i po internetu.

Extrémní novost tvarosloví je očividná. Vznikají organické tvary známé zatím jen z přírody. Uživatel výrobku stejně jako jeho tvůrce jsou limitováni jen svojí fantazií. Hranice jsou jen kulturní: tvarosloví vzniká před našima očima. Její využití v sériové produkci je závratné.

:: Jednotlivé prvky programu Solid (design Patrick Jouin) rozvracejí běžné představy o tvarech nábytku vzniklého použitím tradičních výrobních procesů. Děrovaný taburet a stolek s propletení noh, jež se půvabně a nahodile kříží ve všech směrech, si volně hrají se zákony zemské přitažlivosti. Poslední model židle si vypůjčil strukturu buněk včelího hnízda nebo strukturu listu pozorovanou pod mikroskopem.

Počítačový program umožňuje sériovou výrobu jedinečných objektů. Dochází k dosud nepoznané rychlosti napojení designéra na výrobní stroj. Každý výrobek je současně výrobkem sériovým a jedinečným. Výrobce reaguje na objednávku, nemusí vyrábět na sklad a neblokuje v zásobách finance. Současně vzniká potřeba nových distribučních kanálů, např. virtuální obchod – umožňující vyřízení objednávky zákazníka přes internet.

:: Materiály a technologie ve prospěch uživatele

Cílem designérů je komfort a adaptabilita. Nad rámec přizpůsobivosti ve smyslu mechanickém dochází k potírání klasického řazení funkčních zón kuchyně/obývací prostor koupelna/ložnice exteriér/interiér, byt/kancelář, novinkou je využití multisensoriálních efektů (součinnost světla, vůně, struktury povrchu).

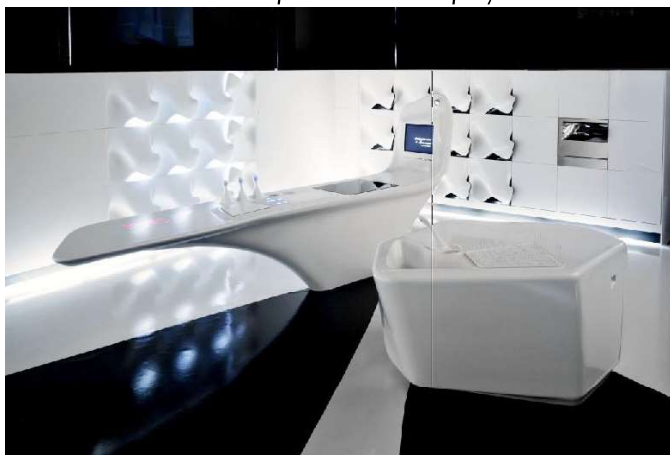
S vysokým počtem komunikačních nástrojů informačních technologií v domácnosti vzniká intenzivní potřeba nábytkových objektů pro jejich integraci a současně i potřeba nového uspořádání domácí krajiny a zejména přizpůsobení relaxační plochy podle

:: Multisenzoriální kuchyně „Z. Island“ Zahy Hadid (výrobce Ernestomeda) integruje do procesu vaření a potažmo celého bytu vyspělé technologie ovládané pomocí dotykového interaktivního panelu. Lze zde vařit pomocí internetu, surfovat, přijímat maily, dívat se na film nebo poslouchat hudbu, monitorem sledovat pohyb u venkovních dveří nebo v dětském pokoji, ovládat topení, svícení nebo alarm. Pomocí zvukových sekvencí a přiměřeného uvolnění aromatických látek je možné vytvářet pro danou příležitost i působivé enviromentální efekty. Po odchodu obyvatel z bytu jsou přístroje odstaveny na polohu sleep, topí se jen v efektivně využitých místnostech, lednička umí doobjednat zásoby, čidlo sleduje množství vody pro květiny atd.

Kuchyňská sestava je rozdělena do dvou samostatných boxů s úložným prostorem. Povrch je průsvitný a hladký, celek je příjemný na pohled i na dotyk. Hlavní kuchyňský blok obsahuje všechna potřebná kuchyňská centra. Horizontální pracovní plocha je vybavena LED, ve vertikální části je vybavena LCD monitorem, MP3 přehrávačem, dvěma USB porty a DVD přehrávačem.

Varné centrum je vybaveno indukční pečicí troubou, pracovní deskou a výkonným varným panelem. Na něm probíhá vaření v libovolném místě až v 5 nádobách, přičemž množství malých induktorů na varné desce rozezná na milimetr přesně dno nádoby.

Hexagonální kompaktní mycí centrum je tvořené dřezem s odkapávačem a zabudovanou myčkou nádobí. Úložný systém kuchyně je ukryt za dveřmi tvaru vln v aluminiových rámečcích. Ploché nebo prostorové stěnové panely skrývají zvukový systém. Každý panel obsahuje originální zdroj zvuku a sofistikovaný LED panel. Barevné světlo může být skrz průsvitný materiál filtrováno, čímž vytváří v interiéru působivé světelné efekty.

dané situace. Vznikají nové způsoby sezení a ležení umožňující pohodlnější a zdravější prostředí a zohlednění růstu populace. Vedle nábytkových objektů, komunikačních nástrojů a bytových doplňků zaměřují designéři pozornost i na monitoring zdravého bytového prostředí. Již existují projekty kontrolující stav domácího prostředí (úroveň světla, kvality vzduchu, hladiny hluku a dokonce i tělesné teploty obyvatel, která odráží jejich zdravotní stav).

:: *Element „O“*, design Mathieu Lehanneur, obsahuje oxymetrickou sondu, jež po detekci úrovně O aktivuje světlo podporující fotosyntézu řasy *Spirula Platensis*. Objem 15 l představuje plíce.
Design: Mathieu Lehanneur, VIA 2006.

:: „Melting pot“ globálního světa

V současném globálním světě dochází ke křížení architektů, umělců, designérů, grafiků a v poslední době i stylistů (Casteljabac, Bruno Banani atd.). Jejich společným rysem je smysl pro vtisknutí výtvarného a funkčního náboje příslušnému objektu, jejich společným jazykem je počítač. Invaze informačních technologií však nesmí vytlačit tradiční knot-how a jejich ovládání nesmí potlačit vlastní manuální a grafickou zručnost. To je velká zodpovědnost pedagogů vychovávajících novou generaci designérů.

Právě designér v globálním světě je tvůrce příběhu, špičkatel nových myšlenek a technologií, vztahu reálna a virtuálna, vztahu k ekonomice, ekologii, přírodě. Kvalita designu se ale projeví až v interakci člověk – objekt.

Ing. arch. Ludvika Kanická, CSc.

:: Recenzný posudok

V máji 2008, mala pani Ing. arch. Ludvika Kanická, CSc. z brnenskej Mendelovej zemédskej a lesníckej univerzity, Lesníckej a drevárskej fakulty, svoju habilitačnú prednášku na tému – *Dizajn nábytku v globálnom svete* a po nej aj obhajobu habilitačnej práce s témou – *Dizajn nábytku na prahu tretieho tisícročia*.

Prednáška na zdanlivo ľúbivú tému bola dokladom vysokého pedagogického a odborného majstrovstva. Presné a jasné formulácie, zrozumiteľná reč tvorcu i konzumenta dizajnu, vysoká odborná erudícia potvrdzovali oprávnenosť žiadateľky. Syntézou kultúrneho, politického, sociálneho a technického vývoja v globálnej spoločnosti dáva autorka odpovede na problematiku dizajnu a jeho pozíciu na začiatku tretieho tisícročia. Analyzuje vplyvy, popisuje vývoj z hľadiska histórie, súčasnosti a predpokladanej budúcnosti.

Vecné argumenty a súvislosti nevyhnutnosti dizajnu, presahujúce samotnú tému o nábytku dominovali počas celej prednášky. Ako skúsený pedagóg dokázala upútať publikum stupňovaním množstva, kvality a pádnosti argumentov, držiac sa podstaty témy nezabudne ani na jemnosť detailu a pointu príbehu, v ktorom hrá hlavnú úlohu nábytkový dizajn. Habilitačná práca a prednáška vznikli ako sumár životných skúseností a zaujímavých pohľadov na súčasný dizajn a vynikajúcou prehľadnosťou, systematickosťou a komplexným zmapovaním oblasti súčasného európskeho dizajnu. Je to ucelený, komentovaný a najmä pôvodný prehľad v dizajnerskom dianí, v ktorom práve predstavenie rôznorodých tendencií umožňuje vzájomnú konfrontáciu a široké možnosti rozvíjania predostretých odborných tém. Termín – globalizácia – je veľmi často prezentovaný v najrôznejších rovinách a súvislostiach. Autorka problém globalizácie v dizajne vysvetľuje na mechanizmoch a princípoch, ktoré sú pre kultúru prospešné alebo jej spôsobujú vážne problémy. Prírodzene vyzdvihuje tiež úlohu nových technológií a nových materiálov pre dizajn ako inšpiračný zdroj a akcelerátor originálnych dizajnerských riešení. Skúmanie a vyhodnocovanie rôznych hľadísk prinesie odpoveď na otázku – ako práve prebiehajúce obdobie ovplyvní estetické (a ergonomické) potreby človeka a následne i na dizajn. Autorka sa nesnaží o jednoznačnú „jedinú správnu“ odpoveď. Až s časovým odstupom bude možné posúdiť čo bolo prínosné, čo schopné vývoja a čo odvanie čas.

Bohatú publikačnú aktivitu Ing. arch. L. Kanickej, CSc. (už vyše 200 odborných článkov) v tejto oblasti majú možnosť poznať aj slovenskí čitatelia v domácich odborných periodikách a tiež z jej ostatnej najvýznamnejšej publikačnej aktivity – monografie: *Dizajn nábytku v súčasnom svete*, vyd. ERA 2008, ISBN 978-80-7366-107-6, ktorá sa isto stane výbornou súbornou prácou o súčasnom dizajne na prelome storočí pre študentov i profesionálov, ale najmä provokatívnym impulzom a inšpiračným zdrojom.

prof. Ing. arch. akad. arch. Ivan Petelen, PhD.